

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З КРАСАВІКА 1955 ГОДА ●

№ 2 (3638) ●

● ПЯТНІЦА, 26 ЛЮТАГА, 2021

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ Ё ІНТЭРНЭЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

Памятны крыж на Іркуцкай зямлі
Стар.4

Далёкі бераг Івана Мележа
Стар.6

Дзякуй вялікі, Наталля Пятроўна!
Стар.8

СВЕТАПОГЛЯД

Жывыя галіны беларускага дрэва

Актывісты беларускіх суполак замежжа паўдзельнічалі ў VI Усебеларускім народным сходзе, які праходзіў 11–12 лютага ў Мінску

Справядчая традыцыя, дастасаваная да сучаснасці, скіраваная ў будучыню. Гэткімі словамі, што расстаўляюць хрона-арыенціры ў плыні Часу, можна вызначыць месца Народнага Веча ў жыцці Бацькаўшчыны. Бо як інакш акрэсліць глыбокі — звалючайны! — сэнс таго, што эксперты называюць галоўнай грамадска-палітычнай падзеяй пяцігодкі? Двухдзённы форум сабраў 2700 чалавек з усёй краіны, было на ім амаль 2400 дэлегатаў і больш за 300 запрошаных.

На VI Усебеларускім народным сходзе выступае Прэзідэнт

“Нават за межамі Радзімы вы не перастаеце быць часткай беларускай сям’і”

Важна заўважыць, што сярод тых запрошаных на сход — і актыўны беларускі дыяспары з розных краін: некаторых згадаем далей. У чарговы раз падкрэслена было тым самым на высокім — Усенародным! — узроўні: замежныя супляменнікі — гэта жывыя галіны вялікага беларускага дрэва, што раскінае крону далёка і за межы Бацькаўшчыны. Дарчы, у такім сэнсавым кантэксце мы часам уживаем і словы: Беларускі Ма-

цярык. Ён, па сутнасці, неабсяжны, ён — усюды, дзе ёсць беларусы: а нас і за межамі Айчыны больш за 3 мільёны. Вядома ж, рознымі павязямі ўсе мы спалучаныя з Беларускім Дрэвам-Родам, хай сабе і не на зямлі продкаў жывём. Перафразуючы класіка, немагчыма жыць у беларускім сівавым полі ды ў той жа час рабіць выгляд, нібыта мы па-за ім.

Паказальна, што і ў выступленні Прэзідэнта быў яскравы пасыл непасрэдна ў адрас беларускіх замежжа. Прывядзем яго “з падыходам”, з кантэкстам — каб высветліць глыбіны сэнс:

“Мякка кажучы, дыпламатычна кажучы, мы перакананыя, што эскалацыя не выгодная нікому: ні Беларусі, ні ЕС, ні ЗША. Больш гэта не наш выбар. У нашых агульных інтарэсах вярнуцца да нармальнага палітычнага ўзаемадзеяння, паўнаўважнага эканамічнага супрацоўніцтва. Заявы Еўрасаюза, ЗША, іншых заходніх краін аб падтрымцы суверэнітэту Беларусі, прычым яны кажучы тое пастаянна, мы, безумоўна, адзначаем. Мяркуем, эффект ад такіх заяў вывясціць ў доўгатэрміновым вымярэнні, а не ў плыні бягучых абстрактных і непаразумных. У кан-

тэксце апошніх падзей хацеў бы таксама звярнуцца да ўсіх аб’яднаных беларусаў замежжа. Да кожнага, чые карані на беларускай зямлі. Калі вы яшчэ беларусы, калі вы памятаеце сваю маленькую радзіму, вы павінны разумець, што нават за межамі Радзімы не перастаеце быць часткай беларускай сям’і. Кожнае вашае слова, справа і нават пазіцыя прама ці ўскосна ўплывае на жыццё краіны. І гэтай краіне патрэбная падтрымка, у тым ліку пажадана і ваша, а не разбурэнне”.

Мяркую, многія з нашых чытачоў змаглі дзякуючы сучасным камунікацыйным сродкам чуць і бачыць усё тое, што адбывалася ў Палацы Рэспублікі. Ды і цяпер на розных інтэрнэт-рэсурсах ёсць матэрыялы УНС. Найбольшую ўвагу, безумоўна, па-ранейшаму прыцягвае глыбокае, гранічна шчырае, напоўненае важнай рознабаковай інфармацыяй ды развагамі пра будучы лёс Бацькаўшчыны выступленне Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі перад дэлегатамі ды ўдзельнікамі форуму — тэкст, відаз па спасылцы <https://president.gov.by/ru/>

events/shestoe-vsebelorusskoe-narodnoe-sobranie Кіраўнік дзяржавы з першых жа хвілін дакладу звярнуў увагу, што выступленні на сходзе трансліруюцца ў прамым эфіры, і трансляцыю глядзяць мільёны людзей, у тым ліку і за межамі краіны. А цікаваць у свеце да падзеі была вялікая. Прэзідэнт папярэдзіў, што спачатку ягонае даклад быў крыху іншым — але ён адклаў яго ў бок, “шмат у чым зыходзячы з тых пытанняў, якія вы ўзнялі на дыялогавай пляцоўцы і на выніковых рэгіянальных дыялогавых пляцоўках перад паездкай сюды. Калі хочаце, гэта ў нейкім сэнсе рэакцыя кіраўніцтва краіны і Кіраўніка дзяржавы на тую прапанову, якія вы там прапачавалі”. Так што, па сутнасці, гэта была размова Прэзідэнта з народам па самых надзённых пытаннях, і не толькі ў жыцці краіны. → **Стар. 3**

КНИЖНАЯ ВЫСТАВА

Люстэрка над дарогай жыцця

У нацыянальным выставачным цэнтры “БелЭкспа” прайшла 28-я Мінская міжнародная кніжная выстава-кірмаш. Прывітанне ўдзельнікам форуму накіраваў Прэзідэнт.

У выставе паўдзельнічала больш за 280 экспанентаў з 20 краін: Аўстрыі, Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Венесуэлы, Германіі, Казахстана, Ірана, Кітая, Кыргызстана, Малдовы, Пакістана, Палестыны, Расіі, Сірыі, Таджыкістана, Туркменістана, Турцыі, Узбекістана, Украіны. Варта нагадаць, што ў розныя гады цэнтральным экспанентам Мінскай між-

народнай выставы-кірмаша ставіліся Расія, Украіна, Ізраіль, Казахстан, Францыя, Германія, Венесуэла, КНР, Арменія, Вялікабрытанія, Сербія, ЗША. Сёлета гэтае ганаровае месца было прадастаўлена Садружнасці Незалежных Дзяржаў: СНД сёлета святкуе 30-годдзе.

У часе адкрыцця форуму першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Максім Рыванкоў, вітаючы гасцей ды ўдзельнікаў, сказаў: “Сымвалічна, што цэнтральным экспанентам сёлета форуму выступае Садружнасць Незалежных Дзяржаў. У пару 30-годдзя гэтай аўтарытэтай міжнароднай арганізацыі Беларусь старшыствуе ў Садружнасці. Мінск заўсёды быў і застаецца прынцыповым прыхільнікам супольнасці ды ўсебаковай інтэграцыі на постсавецкай прасторы. Знакавыя выданні дзяржаў-удзельніц СНД,

прадстаўлены на выставе, закліканы садзейнічаць умацаванню гуманітарных сувязей нашых краін і народаў”.

На цэнтральнай пляцоўцы СНД наведнікі выставы маглі пазнаёміцца з кнігамі-ўладальніцтвам Гран-пры міжнароднага конкурсу “Мастацтва кнігі” дзяржаў СНД за ўсе 17 год правядзення. Беларускія кнігавыдаўцы сталі ўладальнікамі 164-х дыпламаў у розных намінацыях, з іх — 10-ці дыпламаў Гран-пры, і Беларусь застаецца лідарам. Міністр інфармацыі Беларусі Ігар Луцкі адзначыў, што конкурс “Мастацтва кнігі” — вельмі важнае гуманітарнае мерапрыемства, якое паяноўвае людзей і краіны.

У анлайн-рэжыме прайшоў і традыцыйны міжнародны сімпозіум літаратараў “Пісьменнік і час”. Гэта, нагадаем, адметная пляцоўка для абмеркавання пытанняў місіі пісьменніка, ягонаў ад-

На стэндзе Венесуэлы цёпла сустракалі гасцей

казнасці перад тварам новых выклікаў часу. “Літаратура заўсёды адлюстроўвае час, літаратура — гэта свайго роду люстэрка над вялікай дарогай жыцця, якое асэнсоўвае працэсы, што адбываюцца ў нашых краінах”, — адзначыў на сімпозіуме спецпрадстаўнік Прэзідэнта Расіі па міжнародным

культурным супрацоўніцтва Міхаіл Швыдкой.

Чатыры дні выставачны цэнтр на праспекце Пераможцаў прыцягваў кнігаману з усёй краіны. Прэзентацыі, творчыя сустрэчы прайшлі як у рэальным, так і ў віртуальным фармаце.

Ганна Лагун

ISSN 0439-3619

9 770439 361003

2 1 0 0 2

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ ПРАЕКТЫ

Па дарозе да Коласа

Выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” — сапраўдны лідар на постсавецкай прасторы ў стварэнні персанальных энцыклапедыяў. Цяпер у стадыі абмеркавання новы цікавы праект.

Толькі што пабачыла свет персанальная энцыклапедыя “Уладзімір Караткевіч”, прымеркаваная да 90-годдзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры, аўтара неўміручых твораў “Каласы пад сярпом тваім”, “Дзікае паліванне караля Стаха”, “Чорны замак Альшанскі” ды іншых гістарычных раманаў і апавесцяў, а таксама й вершаў. А пачатак традыцыі — у 1986 годзе, калі пабачыла свет энцыклапедыя “Янка Купала”. Выдадзеная ў адным томе, яна стала асновай, фундаментам для трохтомнай персанальнай энцыклапедыі пра народнага песняра Беларусі, выдадзенай у 2017–2018 гадах. А яшчэ ж выйшлі энцыклапедыі “Франциск Ска-

Якуб Колас, сыны Данила і Юрка, жонка Марыя Дзмітрыеўна Міцкевіч. Мінск. 1924 г.

рына”, “Максім Багдановіч”.

Цяпер у энцыклапедычным выдавецтве краіны абмяркоўваецца пытанне пра выданне пасцітомнай персанальнай энцыклапедыі

“Якуб Колас”. Наперадзе — 140-годдзе з дня нараджэння народнага паэта Беларусі. Узровень літаратуразнаўства, тэкталогіі, мовазнаўства ды іншых навуковых дысцыплін у звязку з коласа-

знаўствам за XX — XXI стагоддзі дасягнуў небывалых вышынь. І зусім лагічна, калі яны будуць аформлены, падушмаваны ў такім ґрунтоўным выданні, як шматтомная персанальная энцыклапедыя.

Ужо на сённяшнім этапе слоўнік будучага выдання складае больш за 6000 пазіцый — назваў будучых артыкулаў. Праца і саміх энцыклапедыстаў, і навуковай акадэмічнай і ўніверсітэцкай грамадскасці, ініцыятывы краязнаўцаў, пісьменнікаў, безумоўна, яшчэ больш пашырыць гэтую прастору. А беларуская нацыянальная культура за часам атрымае ґрунтоўнае, і патрэбнае для сучаснасці й будучыні выданне.

Кастусь Лешніца

ЗЕМЛЯКІ

Аўтографы, што сталі экспанатамі

У Лоеве, у Музеі бітвы за Дняпр, працуе выстава, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Івана Шамякіна

Экспазіцыя “Іван Шамякін. Аўтограф у гісторыі” падрыхтавана да юбілею народнага пісьменніка Беларусі. З Музея бітвы за Дняпр нам паведамілі: на ёй прадстаўлены выданыя твораў юбіляра з аўтографамі, якія аўтар пакідаў на памяць жыхарам Лоева ды сваякам у часе сустрэч у райцэнтры.

Самы рарытэтный экспанат, які дэманструецца, гэта фотаздымак 1956 года з фондаў музея. Зроблены пасля сустрэчы пісьменнікаў, паэтаў з жыхарамі Лоева. Сустрэча, кажуць музейшчыкі, мела вялікі розгалас: лоеўская газета “Серп і молат” пісала тады, што раённы Дом культуры быў перапоўнены. Прыйшлі на сустрэчу аматары літаратуры, прыхільнікі творчасці пісьменнікаў. На фотаздымку — малады Міхась Калачынскі, Піліп Пястрак, Іван Шамякін, Мікола Нагнібеда і Анатоль Вялюгін.

Іван Шамякін. Аўтограф у гісторыі

Выстава аўтографіў Івана Шамякіна з 28 студзеня

Дэманструецца на выставе й рарытэтная кніга Івана Шамякіна “Апавяданні” (1952), падпісаная ветрану войны, лаўцу Івану Германенку. Каштоўная калекцыя — выданыя з шамякінскімі аўтографамі, зычэннямі да лоеўскіх сваякоў. Сямейныя паязі, дачыненні з Іванам Пятровічам былі ў іх вельмі цёплыя ды шчырыя. Нягледзячы на заняцасць, пры кожнай магчымасці, пачынаючы з 1960-х гадоў, пісьменнік даравалі ім свае новавыдадзеныя кнігі. На выставе, у прыватнасці, бачым выданыя “Сэрца на далоні” (1964), “Первы генерал” (1971), “Атланты і карытатыды” (1974, 1975) ды іншыя. Прадстаўлены цікавыя архіўныя матэрыялы з перыядычных выданняў, фотаздымкі, багаты ілюстрацыйны матэрыял.

Рыгор Гаршка

ЛІТАРАТУРНЫ СВЕТ

На уйгурскай мове

Мост дружбы паміж беларскай і уйгурскай нацыянальнымі літаратурамі выбудоўваецца не вельмі хутка, але досыць паслядоўна

У беларускім друку ў апошнія гады з інтэрв’ю выступілі уйгурскія літаратары з Казахстана: літаратуразнаўца, доктар філалагічных навук Алімжан Хамраеў і дзіцячы пісьменнік Авут Масімаў. У альманаху “Даліягляды 2021” ёсць апавяданне Авута Масімава “Падарунак” у перакладзе на беларускую мову. На партале “Созвучіе” папаўняецца тэкстамі уйгурскіх пісьменнікаў старонка “Год уйгурскай літаратуры ў Беларусі”.

І ў Казахстане, Турцыі, дзе таксама выходзіць уйгурскія літаратурна-мастацкія выданні, друкуюцца пераклады твораў беларускіх пісьменнікаў. Вось і надаўна турэцкі уйгурскі часопіс “Іздзінші” (дзясяты нумар за 2020 год) змясціў апавяданне Алеся Карлюкевіча, адрасаванае дзецям, у перакладзе Авута Масімава на уйгурскую мову. У перакладзе назва выдання гучыць так: “Шукальнік”. Часопіс выходзіць рознымі шрыфтамі: арабскім, на латыні, на кірыліцы. Апавяданне беларускага аўтара надрукавана ў часопісе з арабскім шрыфтам.

Нам удалося звязацца з ґалоўным рэдактарам турэцкага уйгурскага часопіса “Іздзінші” Муратам Архунам. “З дапамогай нашага паважанага калегі Авута Масімава мы з цікавасцю адкрываем дзіцячую літаратуру Беларусі, — сказаў ён. — Сёлета ўжо запланаваны да друку творы Людмілы Рублеўскай і Кацярыны Хадасевіч-Лісавой — таксама ў перакладзе Авута Масімава. Спадзяюся, з часам выдзім у Турцыі на уйгурскай мове анталогію беларускай дзіцячай літаратуры”.

І ў Беларусі новыя пераклады твораў уйгурскіх пісьменнікаў таксама ў хуткім часе з’явіцца — на старонках часопісаў “Вясёлка” і “Барозка”.

Сяргей Шычко

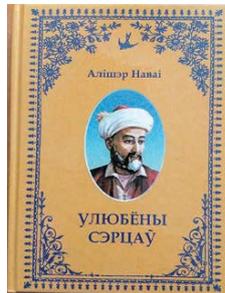
ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Паклон табе, Сонца з Усходу!

580-годдзе з дня нараджэння Алішэра Наваі адзначаецца і ў Беларусі

Юбілей вялікага светніка-мудраца, паэта, дзяржаўнага дзеяча з Усходу Алішэра Наваі адзначаюць у школах, ВНУ, бібліятэках Беларусі. Дзеля таго распрацавана шырокая культурна-асветніцкая праграма з удзелам Пасольства Узбекістана. Спецыяльна да падзеі перастворана была на беларускую мову ўнікальная кніга Алішэра Наваі “Улюбёны сэрцаў”.

ўрачыстасць, прэзентацыя кнігі “Улюбёны сэрцаў”: знакамітай пэзмы Алішэра Наваі. Пераклад зрабіў Дзмітрый Радкевіч, ураджэнец Ашмян, мусульманін па веравызнанні. За савецкім часам некаторыя творы Наваі перастварыў па-беларуску і паэт Васіль Жуковіч, далучыўся да перакладаў творчай спадчыны вялікага Наваі вядомы паэт Мікола Мятліцкі. Што да пэзмы “Улюбёны сэрцаў”, створанай пэтам-суфіем напрыканцы зямнога жыцця, то гэта ве-

лей Алішэра Наваі змянальная падзеяй для ўсёй Садружнасці, у якой паяднаныя краіны розных цывілізацыйных плыняў. Пра значэнне для ўзбекскага народа бяссэннай спадчыны Алішэра Наваі, шырокае святкаванне яго юбілею хораша гаварыў Даніяў Абідэў — доктар палітычных навук, саветнік узбекскага Пасольства. Ён, у прыватнасці, з гордасцю за свой народ адзначаў, што ў апошнія гады праводзіцца маштабная работа па глыбокім вывучэнні творчасці Алішэра Наваі. Створаны Міжнародны грамадскі фонд яго імя, а ў адпаведнасці з Пастановай Прэзідэнта Узбекістана Шаўката Мірзіеёва 580-годдзе паэта шырока адзначаецца ў краіне ды за мяжой.

Тут будзе да месца згадаць пра ґрунтоўнае інтэрв’ю Даніяра Таджыевіча “Мова войнаў стала мовай газетляў”, змешчанае ў часопісе “Беларусь. Belarus” (№ 11, 2019). У ім навуковец і дыпламат, які

сам рос пад уплывам духоўнай спадчыны супляменніка, расказвае пра Алішэра Наваі як пра Сонца Нацыі. Так вобразна, з вялікай павагай называюць паэта, філосафа і дзяржаўнага дзеяча цюркамоўных народаў. А, як вядома, без сонца няма жыцця. Вось цяпер, можна сказаць, вялікае Сонца з Усходу сагравае ўсё мацной і беларускія сэрцы.

Звялікай цікавасцю было ўспрынята выступленне рэктара Ташкенскага дзяржуніверсітэта ўзбекскай мовы й літаратуры: Шухрат Сіражыдзінаў — адзін з вядомых даследчыкаў творчасці Наваі. Выступалі таксама перакладчык кнігі Алішэра Наваі “Улюбёны сэрцаў” на беларускую мову, старшыня Савета імамаў Беларусі Дзмітрый Радкевіч, муфці Мусульманскага рэлігійнага аб’яднання ў Беларусі Абу-Бекір Шабановіч, паслы, пастаянныя прадстаўнікі краін Садружнасці.

Іван Іванаў

Адна з кніг, выдадзеных у Беларусі

Выступае Дзмітрый Радкевіч

А 9 лютага супрацоўнікі Пасольства Узбекістана ў Беларусі, прадстаўнікі ўзбекскай дыяспары, беларускай творчай інтэлігенцыі ўсклалі кветкі да помніка Алішэру Наваі, устаноўленага ў Мінску.

Адным з месцаў, дзе ўшаноўваўся юбіляр, стаў Выканаўчы камітэт Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Там прайшла

лізарны сплаў духоўнасці, мудрасці. Можна сказаць: лостэрка жыццёвага досведу стваральніка, ягоны кодэкс гонару й маральнасці для моладзі. Прычым і сёння ў Алішэра Наваі ўсім нам ёсць многа чаму павучыцца.

У вiтальным слове намеснік Старшыні ВК СНД Бекетжан Жумаханаву адзначаў, што юбі-

СВЕТАПОГЛЯД

Жывыя галіны беларускага дрэва

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Удзельнікі УНС абмяркоўвалі як даклад, так і асноўныя палажэнні Праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі на 2021–2025 гады, напярэкі грамадска-палітычнага развіцця краіны. 12 лютага прынятыя былі рэзалюцыя і зварот удзельнікаў VI Усебеларускага народнага сходу. Трохі пазней, 18 лютага, калі Аляксандр Лукашэнка сустракаўся з дзяржаўным сакратаром Саюзнай дзяржавы Рыгорам Рапотаў і падзякаваў яму за ўдзел у форуме, той адразу адраагаваў: “Гэта было вельмі цікава!”. Яшчэ навіна прагучала з вуснаў Прэзідэнта: розныя пытанні, якія закраналіся на УНС, плавуеца абавязнаў былі апублікаваць па асобных кірунках. “Мы хочам усе пытанні, якія падымаліся, абмяркоўвацца, надрукаваць у газете і паказаць людзям: вось якія пытанні абмяркоўваліся. А іх там сотні. Канцэптуальныя рэчы падымаліся, важныя. А ёсць другарадныя, трэцірадныя. Усе апублікуем па напрамках”, — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

Як бачым, канструктыўны дыялог улады з шырокімі коламі грамадскасці — прадаўжаецца.

Сустрэчы на Бацькаўшчыне

Напярэдадні падзеі ў калідорах мінскага Дома прэсы з’явіліся госці-беларусы з Масквы, запрошаныя для ўдзелу ва Усебеларускім народным сходзе. Гэта былі старшыня Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі Беларусі Рэспублікі Сяргей Кандыбовіч, яго першая намесніца Аксана Салапава ды першы

Актывісты беларускіх суполак замежжа з Уладзімірам Макеем, міністрам замежных спраў Беларусі

намеснік старшыні — выканаўчы дырэктар ФНКА Беларусі Рэсіі Аляксандр Дарковіч. Госці-супляменнікі сустрэліся, гутарылі з Аляксандрам Карлокевічам — дырэктарам і галоўным рэдактарам Выдавецкага дома “Звязда”. Актывісты дзяспары распавялі пра тры праекты, якія рэалізуюцца беларускімі суполкамі ў Рэсіі. Былі наменаны напярэкі, перспектывы далейшай супрацы ФНКА Беларусі Рэсіі ды ВД “Звязда”. На партале аўтаноміі падаюцца матэрыялы з газеты “Звязда”: пра беларуска-расійскія дачыненні, лёсы расійскіх беларусаў, сумесныя праекты. На гэты раз журналісты пагутарылі з гасцямі — з кожным паасобку, падрыхтаваныя тэксты змешчаны на старонках “Звязды”. Мы з калегай Дар’яй Шлапакавай гутарылі з Героем Рэсіі Аляксандрам Дарковічам, ураджэнцам Давыд-Гарадка, свой тэкст я планую ў наступны нумар.

На партале ФНКА Беларусі Рэсіі пададзены здымкі, павадмаленні пра іншыя су-

стрэчы маскоўскіх гасцей-супляменнікаў у Мінску: з Міністрам інфармацыі Ігарам Луцкім ды яго намеснікам Ігарам Бузоўскім, рэктарам Беларускага дзяржуніверсітэта культуры і мастацтваў Наталляй Карчэўскай. У сустрэчы з Паслом Рэсіі ў Беларусі Дмітрыем Мезенцавым паўдзельнічаў і пісьменнік Валерыі Казакоў: ён раней узначальваў ФНКА Беларусі Рэсіі. А сустрэча з Упаўнаважаным па справах рэлігіі ды нацыянальнасцяў Аляксандрам Румакам прайшла з удзелам Аляксандра Білыка, які раней сам узначальваў гэтую дзяржструктуру, а сёння працяглае савет ФНКА Беларусі Рэсіі ў Беларусі.

У іншы дзень, 12 лютага, на сустрэчу з Упаўнаважаным, супрацоўнікамі апарата ды кіраўніцай аддзела па працы з нацыянальна-культурнымі грамадскімі аб’яднаннямі, суполкамі беларусаў замежжа Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Анастасіяй Дрозд прый-

шлі ўдзельніцы Усебеларускага народнага сходу з чатырох краін. Гэта былі старшыня Саюза беларусаў Латвіі ды Рыжскага беларускага таварыства “Прамень”, сябар Кансультаўнага камітэта прадстаўнікоў грамадскіх арганізацый нацменшасцяў пры Мінкультуры Латвіі Алена Лазарава, кіраўніца нарвскага Беларускага таварыства “Сябры” (Эстонія) і сябар Кансультаўнага савета па справах беларусаў замежжа пры МЗС Беларусі Людміла Аннус, кіраўніца Беларускага нацыянальна-культурнага таварыства “Сябры” з Чарнігава (Украіна) Галіна Варажбіт і кіраўніца Культурна-асветніцкага аб’яднання беларусаў у Ірданіі Аксана Чамеза. У часе такіх сустрэч паднаўляліся даўнія павязі замежных беларусаў з арганізацыямі, людзьмі на Бацькаўшчыне, вялася размова пра з’яўленне, вызначаліся перспектывыя кірункі супрацы. А новы Упаўнаважаны па справах рэлігіі ды нацыянальнасцяў Аляксандр Румак меў магчымасць адчуць настрой актывістаў дзяспары, выслухаць іх прапановы, меркаванні.

Усеўкраінскі саюз беларусаў накіраваў Пасланне дэлегатам і гасцям VI Усебеларускага народнага сходу — за подпісам кіраўніка суполкі Пятра Лайшва. Тэкст дасланы ў рэдакцыю, і разам з ім — Удзячнасць мне ад генерал-маёра: “за шматгадовую дапамогу й падтрымку прадстаўнікоў беларускіх дзяспары ва Украіне”. Рады разам з вамі ды вашымі папалчнікамі служыць Бацькаўшчыне, паважаны Пётр Уладзіміравіч! Галіна Варажбіт, не маючы часу наведваць рэдакцыю, камандзіравала да нас мужа свайго, Анатоля, з украінскімі сувенірамі — у знак удзячнасці за пільную супрацу. Дзякуем, сябры! А спадарыня Аксана Чамеза, прыехаўшы з Ірданіі, у напружаным графіку сустрэч знайшла магчымасць наведваць рэдакцыю, пагутарыла і з Аляксандрам Карлокевічам. Мяркую, такія кантакты ўдзельнікаў Усебеларускага народнага сходу толькі ўмацоўваюць нашша адзінства ды адлучванне, што ўсе мы — жывыя галіны аднаго Беларускага Дрэва.

Іван Ждановіч

Сустрэча ўдзельніц УНС з Упаўнаважаным па справах рэлігіі ды нацыянальнасцяў Аляксандрам Румакам

Дзяржаўны інтарэс

З розных людзей — адзіны народ

На калегіі апарата Упаўнаважанага па справах рэлігіі ды нацыянальнасцяў падвалі вынікі працы за год мінулы, акрэслілі напярэкі дзейнасці ў Год народнага адзінства

Дзейнасць гэтай дзяржструктуры, як вядома, цесным чынам спалучана як з інтарэсамі беларусаў замежжа, так і з жыццём прадстаўнікоў розных нацыянальнасцяў у Беларусі. У Год народнага адзінства, мяркуюем, будучы цікавыя сумесныя праекты, вартыя ўвагі прэсы. А некаторыя актывісты дзяспары, якія былі запрошаныя на Усебеларускі народны сход, мелі магчымасць сустрэцца з новым Упаўнаважаным — Аляксандрам Румакам. Выступаючы ж 18 лютага на калегіі, ён адзначыў: падтрыманне ў грамадстве атмасферы талерантнасці ды ўзаемнай повагі, недапушчэнне любых праў дыскрымінацыі па рэлігійным, нацыянальным прыкметам і звязанай з імі нецярпімасці застаецца прыярытэтным напрамкам дзяржаўнай палітыкі ў этнакультурнай сферы.

На калегіі падвалі вынікі работы за мінулы год дзяржорганаў па справах рэлігіі ды нацы-

янальнасцяў. Апошнія працавалі ў межах Праграмы развіцця канфесійнай сферы, нацыянальных дачыненняў і супрацоўніцтва з суайчыніцамі за мяжой, зацверджанай на 2016–2020 гады. Тэрмін яе дзеяння закончыўся, таму абмеркаваны праект аналагічнай праграмы на пяцігодку, сфармуляваныя задачы на 2021 год. А працы ў службоўцаў з гэтай сферы нямаю. На калегіі адзначалася: у Беларусі на 1 студзеня былі афіцыйна зарэгістраваныя 205 грамадскіх аб’яднанняў ды іх аргструктур 25-і нацыянальных супольнасцяў, а таксама 25-і рэлігійных канфесій ды напрам-

каў. Дзейнічае ў краіне 3569 рэлігійных структур: 3395 суполак і 174 арганізацыі, якія маюць агульнаканфесійнае значэнне. У іх ліку — 49 рэлігійных аб’яднанняў, 37 місій, 44 манастыры, 16 брацтваў і 10 састрыстваў, 18 духоўных навучальных устаноў. На тэрыторыі Беларусі дзейнічаюць 2783 культывыя будынкі розных канфесій, 205 узводзяцца. Дарэчы, многім з тых рэлігійных і нацыянальна-культурных грамадскіх арганізацый леташыя органы дзяржкіравання дапамагалі вырашаць сацыяльна-значныя пытанні. Пры тым строга выконваліся Канстыту-

цыя Беларусі, заканадаўства аб свабодзе сумлення і рэлігійных арганізацый, аб нацыянальных меншасцях, вырашаліся задачы, вызначаныя Кіраўніком дзяржавы і Урадам.

Як знакавая падзея 2020 года на калегіі згадваўся патрыятычны праект “У славу Агульнай Перамогі”. Дарэчы, і наша газета пра яго рэалізацыю не раз пісала. Многія чытачы ведаюць, што 8 мая ў Храме-помніку ў гонар Усіх Святых і ў памяць аб ахвярах, якія выратаванню Айчыны нашай паслужылі, з удзелам Кіраўніка дзяржавы і прадстаўнікоў рэлігійных канфесій прайшла цырымонія закладкі капсулы з зямлёй, узятай у месцах воінскай славы ды гібелі мірнага насельніцтва, з гарадоў-герояў краін былога СССР і замежных дзяржаў.

Значны грамадскі рэзананс у Беларусі мелі ўрачыстасці, прысвечаныя святкаванню 550-годдзя здабыцця цудотворнай Жыровіцкай іконы Божай Маці ды 500-годдзя з часу заснавання Свята-Успенскага Жыровіцкага стаўрапігільнага мужчынскага манастыра (Слонімскага раён, Гродзеншчына). Святотныя імпрэзы праведзены

былі ў два этапы: 20 мая прайшло набажэнства, 2 кастрычніка — асвячэнне помніка ў гонар Серафіма Жыровіцкага і званую часовай званіцы, закладка каменя на месцы будучай званіцы.

Летась былі рэалізаваны і многія мерапрыемствы падпраграмы “Беларусы ў свеце” Дзяржпраграмы “Культура Беларусі” на 2016–2020 гады. Дзякуючы праекту Упаўнаважанага “Адміністрацыйны рэгіён Беларусі — арганізацыя суайчынікаў за мяжой” пашыраецца такія важныя супраца і ў чарговы раз былі ўручаны дыпломы тым, хто найбольш пільна ў гэтым кірунку працуе: 16 рэгіёнам Беларусі ды розным арганізацыям суайчынікаў за мяжой. І сёлетня структура, прадстаўнікі апарата Упаўнаважанага прадоўжаць супрацу з рэлігійнымі арганізацыямі, нацыянальна-культурнымі грамадскімі аб’яднаннямі ды суполкамі суайчынікаў за мяжой. І беларусам замежжа варта памятаць пра тое ў сваёй дзейнасці.

Напярканцы ўдзельнікі калегіі знаёмліліся з фотавыставай “Беларусь шматнацыянальная”, што экспануецца ў офісе апарата Упаўнаважанага.

Ганна Лагун

Урачыстая цырымонія, што праходзіла 8 мая 2020 года ў крыпце Храма-помніка ў гонар Усіх Святых

Памятны крыж на Іркуцкай зямлі

На месцы вёскі Бялая Падзь, прыкладна за 250 кіламетраў ад Іркуцка ў бок Саян, ушанавалі памяць пра супляменнікаў, якія на пачатку мінулага стагоддзя асвойвалі Сібір

З Беларусі я родам. І памяць мая зберагае, як і ў нашы палескія мясціны дакаціўся гул вайны, і песні партызанскія, і радасць Перамогі на тварах аднавяскоўцаў. А потым жыццё раскідала нас, маладых, на прасторах былой Краіны Саветаў: ад Гомеля да Іркуцка і нават на Камчатку.

(Чаму раскідала? У перапісцы з аўтарам высветлілі, што яго родную вёску Хвойнае (цяпер Гомельская, а раней Палеская вобласць, Хойніцкі раён) у вайну спалілі карнікі. Пра тое, дарэчы, ёсць весткі на сайце “Белорусские деревни, сожженные в годы Великой Отечественной войны” <http://db.nar.by/search/4897> Паведамляецца, што ў чэрвені 1943-га там былі спалены ўсе 109 хат, забіта 17 вясцоўцаў. Вёска пасля вайны адраділася. Цяпер Хвойнае ўваходзіць у Алексіцкі сельсавет, цэнтр яго — у вёсцы Глінішча: той самай, дзе 100 гадоў таму, 8 лютага 1921 года, нарадзіўся народны пісьменнік Беларусі Іван Мележ. “Бацька мой — беларус, маці — украінка, бабуля літоўкай была. Да таго ж у бацькавым радводзе былі і польскія карані, ну а я — чысткароўны беларус”, — паведаміў нам Васіль Станіслававіч. Ён у 1961-м закончыў Тульскі механічны інстытут, па размеркаванні працаваў у Сібір, а бацькі жылі ў Хвойнак: “Маці з бацькам былі вядомыя людзі, удзельнікі партызанскага руху ў раёне: сувязныя атрады імя Суворова”. — Рэд.)

Калі ў Беларусі аб’явілі Год малой Радзімы, то і мы, беларусы ў Прыбайкалі, пачалі думаць: як нам аддаць даніну повагі той роднай для беларусаў зямлі, на якой у Сібіры жылі нашы супляменнікі? Бо не сакрэт: і цяпер тут вельмі шмат нашчадкаў беларускіх сялян, якія больш за 100 гадоў таму рассяліліся ў Прысаянні — ад Тайшэта да Іркуцка. І ўвогуле ў Іркуцкай вобласці ёсць шмат прыкладаў беларускага ўплыву на гісторыю засялення Сібіры, на сялянскія народныя звычкі, культуру земляробства. Скажам, у Кнізе рэкордаў Іркуцкай вобласці сярод шматлікіх дасягненняў адзначана і незвычайная, моцная сялянска-фермерская гаспадарка Юрыя Цюкава ў сяле Кілім Тулунскага раёна. Слова “кілім” для рускіх — незразумелае, а беларусы даўно так называюць падказвае слоўнік, шарцыяны беларусыя дыван ручной работы. Карпей — наша назва, беларуская!

Гісторыя сібірска-беларускага Кіліма пачалася ў 1905–1906 гады, яго заснавалі перасяленцы з Магілёўскай губерні. Сярод іх быў Кірыла Рыгоравіч Цюкаў. З жонкай ды дзецішчю дзецьмі, якія падрасталі, асвойваў ён тайговую зямлю. Так і быў закладзены пачатак сібірскай беларускай дынастыі, ды і адно з першых паселішчаў мінулага стагоддзя ў тых мясцінах. Сяло цяпер параўнальна невялікае, але ж гаспадарка Юрыя Цюкава незвычайная. Ёсць у ёй табун сібірскіх коней, кароў, мангольскіх быкоў — больш

Удзельнікі ўрачыстасці ля крыжа, знака памяці ў гонар зніклых беларускай вёскі Бялая Падзь. 28.08.2019 г.

за шэсць сотняў. Ёсць ласіная ферма. З Алтая завезлі паўтара дзясятка маралаў, разводзіць у абгароджаных угоддзях дзікоў. Запрудзілі рэчку ў Кіліме ды зарыбілі сажалкі — разводзіць сазана, карпа і нават стронгу. Ну не сяло, а сапраўды кветкава-тайговы дыван! І не толькі ў Тулунскім раёне — па ўсёй велізарнай Сібіры, ля Саян ад Тайшэта да Байкала з часоў сталінскай рэформы жыўць тысячы нашчадкаў сялян-перасяленцаў з Магілёўскай губерні, Гомельскага павета, з Прыдніпроўя, берагоў Сажа і Прыпяці.

Нас, беларусаў, у Сібіры й не злічыць, бо нават і перапіс насельніцтва не дае поўную карціну. Як ты зафіксуеш беларускі дух ці гутарку нашу, ці глыбокую памяць продкаў пра родны край? Многія беларусы з тайговых Саян аніколі і не былі ў Беларусі. Слова беларускія толькі з’яўляюцца ўжываюць — але ж лічаць сябе сапраўднымі беларусамі. То і задумаліся мы: як можна правяці беларускасць у Сібіры, калі ў Беларусі — Год малой Радзімы? Помніцца, калі Аляксандр Лукашэнка год аб’яўляў, то казаў пра ўласную ініцыятыву кожнага. І мы, нашчадкі перасяленцаў ды тыя беларусы, хто пазней сталі сібіракамі, з горада Чаромхава і бліжэйшых гарадоў і райцэнтраў, вырашылі ўшанаванне памяць супляменнікаў на зямлі сібірскай.

У прыгожай тайговай мясцовасці, кіламетраў за 230–250 ад Іркуцка ў бок Саян, дзе сыходзіцца межы Аларскага, Заларынскага і Чаромхаўскага раёнаў, у маляўнічым месцы побач з ручаём Індон, у 1908–09 гадах узнікла беларуская вёска Бялая Падзь. Заснаваў яе, па вялікім рахунку, сялянскія грамады й хадакі з вёсак Іванаўкі ды Цярэнічы Магілёўскай губерні, Гомельскага павета. (Цяпер Цярэнічы — гэта цэнтр Цярэніцкага сельсавета ў Гомельскім раёне, і ў тым жа сельсавеце Іванаўка. “Вёскі, з якіх некалі падаліся ў Сібір нашы супляменнікі, цяпер жыўць і праціваюць, — патлумачыў Васіль Ракіта. — Я быў там у 2010-м, і дамовіліся мы з тагачаснымі людзьмі пра кантакты, але ж не складалася.” —

Рэд.) Сяляне супольна, талакоўна асвойвалі тайговыя землі. Спачатку былі ў іх зямлянкі, затым усе збудавалі сабе хаты, засеялі палеткі, сабралі першы багаты ўраджай. Там павялічваліся, мацнелі беларускія сем’і. Беларусы ў Бялай Падзі перажылі ў свой час ліхалецці грамадзянскай, Вялікай Айчыннай войнаў — ды не перажыла сама вёска бяздумных вясковых рэформаў у 60–70-я гады. Так сталася, што каласную Белую Падзь у поўным росквіце (жыло ў вёсцы каля 80 сялянскіх сем’яў), з беларускай мовай ды ладам

суполак, прадстаўнікі даўніх сялянскіх абшчын заларэй ды аларцаў (а гэта нашчадкі казакоў) і бурацкіх паселішчаў вырашылі разам узвесці Знак памяці ў гонар зніклых беларускай вёскі, ды і ў цэлым у памяць пра ўсіх перасяленцаў, што апынуліся ў Сібіры. На месцы былога паселішча вырашана было ўсталяваць на жалезабетонным падмурку праваслаўны сімвал — крыж. Памяці й Жыцця. Велічны, шасціматровы, зроблены з векавой лістоўніцы. Ды не проста ўсталяваць крыж нам хацелася, але і правесці краязнаўчы вышукі, надаць акцыі асветніцкі, творчы характар. У прыватнасці, устанавіць і мемарыяльную дошку з прозвішчамі першых хадакоў Бялай Падзі.

Нас натхнялі, падахвочвалі да працы нашчадкі тых “першых” беларусаў — а гэта цяпер кіраўнікі прадпрыемстваў і арганізацый, грамадскія дзеячы, людзі розных нацыянальнасцяў. З удзелам школьнікаў, педагогаў была праведзена міжмузейная краязнаўчая канферэнцыя “Через века, через года — помните!”. Прысвечана яна была ў асноўным беларускім пасяленцам пачатку ХХ стагоддзя. А летася у канцы мая, калі расцівае ва ўсёй краіне ў нашых краях прыгажуня-чаромха, маладыя людзі прывялі ў парадак месцы пахавання былых пасяленцаў. Высока на магутнай векавой сасне — каб не дасталі вандалы — замацавалі мемарыяльную дошку з беларускім арнамантам, надпісам “Место захоронения ходков — белорусских крестьян, основателей села Бялая Падзь в 1908–09 годах”.

Грамадскія актывісты ўлетку 2019-га нямаля папрацавалі на месцы былой тайговай вёскі беларусаў: майстравалі, усталявалі на падмурак памятных знака. І адкрылі яго ў канцы жніўня — у часе ўрачыстасця сходу

жыцця, прызналі перспектывунай. І што жыхары яе падлягаюць перасяленню. Няўцям было рэфарматарам, што разам з вёскай яны рассялілі там і беларускі дух, мову, норавы, багату побытовау культуру. Вясцоўцаў рассялілі ў бліжэйшыя вёскі, некаторыя сціпліся, працавітыя сяляне, носбіты генаў і духу беларускага, сталі жыхарамі гарадоў Чаромхава і Свірска.

І хоць не стала вёскі, але ж па сёння жывая ў нашых мясцінах памяць пра душэўных, працавітых супляменнікаў з Бялай Падзі. Жывая — у тым ліку й там, дзе жывуць дзейнасці беларускіх грамадскіх арганізацый згадачных гарадоў. Актывісты гэтых

беларусаў ды людзей іншых нацыянальнасцяў. Гэта была міжмузейная імпрэза “Дзень памяці хадакоў і перасяленцаў з сялянскіх сем’яў”. На месцы Бялай Падзі, на ўзгорку, дзе раней стаяла школа, у атачэнні магутных соснаў і кедрў на моцным падмурку цяпер стаіць праваслаўны крыж. Там ён сімвалізуе памяць сібірскіх беларусаў пра нашу малую радзіму. А на мемарыяльнай дошцы ўнізе такі надпіс: “Здесь в 1908–1909 годах ходками-белорусами из сел Ивановка и Тереничи Могилевской губернии, Гомельского уезда Сысоем Шапаровым, Егором Воронковым, Федором Равенковым, Гавриилом Речицким, Иваном Красановым, Павлом Волковым, Иваном Пушковым, Юрием Поляковым, Федором Котовым, Платоном Гороховым, Прокопием Новиковым, Митрофаном Ефимовым было основано белорусское поселение Бялая Падзь”.

Шмат розных помнікаў у Сібіры. Цяпер ёсць на бязмежных яе прасторах і гэты: у памяць пра беларускіх ды іншых сялян, якія здзейснілі сапраўдны подзвіг па асаўенні Сібіры на пачатку ХХ стагоддзя, па умацаванні магутнасці Расіі. Нашы супляменнікі, варта пра тое ўсім памятаць, былі ў складзе знакамітых сібірскіх дзвігій, што адстаялі Маскву зімой 1941-га. Беларусы Сібіры прывнеслі свае лепшыя якасці ў феномен пад назвай сібірскі характар, далучылі да велізарнага культурна-духоўнага Беларускага Мацерыка новыя прасторы. У суровых умовах выявілі раней прыхаваныя рысы беларускага менталітэту й характара, загартавалі ў змаганні за жыццё і лепшую долю нязломны беларускі дух, раскрылі патаемныя скарбы вялікай беларускай душы. І праз стагоддзі, праз гады — пра тое варта памятаць і ў Беларусі.

У той тужліва-светлы дзень напрыканцы жніўня 2019-га ва ўдзячных гасцей Бялай Падзі знайшлося часу і для ўспамінаў пра сваю малую радзіму, пра нашу любімую Бацькаўшчыну-Беларусь. Мы цёпла згадвалі родную зямлю Гомельшчыны. А расставаліся беларусы, татары, рускія, бураты — толькі пад вечар. З пацудам выкананага абавязку перад продкамі, з лёгкай тугою пра далёкі, родны бераг беларускі.

Васіль Ракіта, старшыня рады мясцовай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Белорусы Черемхово” Іркуцкая вобласць

Ад рэдакцыі. Усім, хто цікавіцца лёсамі беларусаў з былых вясцоўцаў Арміі Андрэса, якія былі сасланыя ў Іркуцкую вобласць у 1951 годзе, можна звяртацца па інфармацыю да Васіля Ракіты. Пра тых падзеі ён падрабязна піша ў сваёй кнізе “Монте-Касино — Черемхово”, якая пабачыла свет у 2018 годзе. Мы згадвалі пра гэтае каштоўнае выданне ў нашай газеце (гл. “Выжыць. І жыць!” — ГР, 28.04.2019).

ЮБІЛЕЙ

У Самары — “Белая Русь”

Адна з беларускіх суполак Самары адзначыла 5-гадовы юбілей

Пра тое напісаў нам у рэдакцыю сам Алег Ксяндзоў, стваральнік і кіраўнік Самарскай рэгіянальнай грамадскай арганізацыі па захаванні ды развіцці самабытнасці беларускага народа “Белая Русь”. Алег Аляксандравіч мае беларускія родавыя карані, ён афіцэр запasu (з 1994 года палкоўнік), а нарадзіўся 6 лютага 1955 года ў Дрэздэне (ГДР), у сям’і вайскоўца. Заканчваў школу ў Мінску, потым — Кастрамское Вышэйшае ваеннае каманднае вучылішча хімічнай абароны (1976). Месцамі службы яго былі як Беларусь, так і Венгрыя. У 1987-м Алег Ксяндзоў закончыў з адзнакай Ваенную акадэмію хімабароны, а ў часе навучання ў 1986-м удзельнічаў у ліквідацыі аварыі на Чарнобыльскай АЭС. З 1987-га служыў у Куйбышава (цяпер Самара), з 1992 па 2002 год — у Прыволжскім рэгіянальным цэнтры (ПРЦ) МНС Расіі, прычым сем апошніх гадоў — першым намеснікам начальніка ПРЦ.

Раней мы пісалі, што ў актыве суполкі, якая зарэгістравана была 4 снежня 2015 года, ёсць таксама іншыя былыя вайскоўцы. Напрыклад, Сяргей Валашчык, які родам з вёскі Гошчыва Івацэвіцкага раёна Брэстчыны. Алег Аляксандравіч на гэты раз удакладняе: на 90 працэнтаў заснавальнікамі суполкі “Белая Русь” былі афіцэры запasu, якія заканчвалі службу ў Самары ды засталіся там жыць. Трохі больш пра тое гл.: “Калі ласка ў нашу хату!” — ГР, 6.12.2017.

З допісу ў рэдакцыю вынікае: суполка надае вялікую ўвагу вывучэнню, захаванню і развіццю нацыянальнай са-

мабытнасці, культурна-гістарычных традыцый беларускага народа. Ёсць праекты, якія прадаўжаюць у сённяшнім часе традыцыі продкаў, спрыяюць умацаванню міжнацыянальнай згоды ў Самарскай вобласці. Так што суполка знайшла сваё месца ў грамадскім жыцці: з 2016 года ўваходзіць у Саюз народаў Самарскай вобласці, з 2018-га заключаны дагавор аб супрацы з абласным Домам дружбы народаў. “Устаноўлены цесныя кантакты, наладжана ўзаема-

суполкі, найперш Алега Ксяндзова ў стварэнні этнакультурнага комплексу “Парк дружбы народаў”. Пра тое і мы пісалі не раз. Праект рэалізуецца па ініцыятыве рэгіянальнай грамадскай арганізацыі “Саюз народаў Самарскай вобласці”, гэта больш за 20 нацыянальных падворкаў. Пачалося будаўніцтва ў 2016-м у самарскім Эко-Граде “Волгарь”, і актывісты суполкі “Белая Русь” правялі старадаўні беларускі абрад закладкі падмурка будучае хаты.

і даў высокую ацэнку праекту, спрыяў яго рэалізацыі. Ды і з рэдакцыі нашай, згадвае Алег Ксяндзоў, заходзілі спасылкі на публікацыі ў ноце пра дойлідства, побыт беларусаў, нашы звычкі.

З 2017 года суполка “Белая Русь” удзельнічае ў абласным Фестывалі дружбы славянскіх народаў. Цяпер створана і папулярная выстава кніг, фотальбомаў, прадметаў побыту беларусаў — яе можна бачыць на розных імпрэзах як супо-

лам гурта. Сёлета, на жаль, з-за караніну такі канцэрт адмянілі. У актыве суполкі — сумеснае з вясковымі свята Дажынкі: яго праводзяць у Новай Дзевне Чырвонаармейскага раёна, і тое было ўжо двойчы.

Яшчэ адна важная справа, якую ўзялі на сябе актывісты “Белай Русі”: праца з ветэранамі. У лістападзе 2019-га яны ўручалі медалі “75 гадоў вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў” ветэранам вайны з Ленінскага раёна Самары, якія ўдзельнічалі ў вызваленні Беларусі. Ад імя кіраўніцтва Беларусі медалі ўручаў палкоўнік запasu Алег Ксяндзоў. Пра тое газета пісала: “Беларускія медалі — ветэранам з Самары”. Да таго ж беларуская суполка далучана да дзейнасці Дома дружбы народаў, Саюза народаў Самарскай вобласці, адладзіла кантакты з іншымі нацыянальна-культурнымі арганізацыямі.

У 2020 годзе суполка “Белая Русь” паспяхова паўдзельнічала ў конкурсе “Культура”, які штогод праводзіць Мінікультуры Беларусі. Дзейнасць суполкі адзначана дыпламам, каштоўным падарункам. Гурт “Белая Русь” мае і досвед удзелу ў 47-м інтэрактыўным міжнародным Грушынскім фестывалі ды 10-м міжнародным Грушынскім інтэрнэт-конкурсе ў намінацыі “ансамблі”. Напрыканцы 2020-га суполцы спойнілася 5 гадоў, але з-за каранавіруснай пандэміі ў рэгіёне адменены ўсе масавыя мерапрыемствы, і сабрацца разам сябры суполкі не змаглі. Алег Ксяндзоў паведамляе, што змясціў артыкул пра 5-гадовы шлях суполкі на сайце Дома дружбы народаў ды Саюза народаў Самарскай вобласці. Алег Аляксандравіч падрыхтаваў і відэафільм да юбілею: ёсць у інтэрнэце https://vk.com/video262238973_456239092.

Іван Ждановіч

Актывісты “Белай Русі” з сябрамі на сцэне самарскага Дома дружбы народаў. 4 снежня 2018 года. Тады адзначалася 3-годдзе суполкі.

дзеянне з Пасольствам Беларусі ў Расіі, яго аддзяленнем ва Уфе, — піша Алег Ксяндзоў. — Ёсць супраца з ФНКА Беларусі ў Расіі, Маскоўскім клубам беларусаў, беларускім Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальна-культур (РЦНК), рэдакцыяй газеты “Голас Радзімы”, Беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміяй “Нёман” з Тальціці. Знакавая справа “Белай Русі” ад часу заснавання — удзел

Дарчы, у стварэнні адметнага нацыянальнага інтэр’еру беларускага падворка і Беларусі аказвае дзейную дапамогу. Напрыклад, Мінікультуры Беларусі па даручэнні Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі на адрас “Белай Русі” накіравала пасылку з прадметамі побыту беларусаў: больш за 50 розных найменняў. У 2018-м падворак наведаў Пётр Балтруковіч — ён кіраваў тады Уфімскім аддзяленнем Пасольства Беларусі ў Расіі. У 2019-м у “Беларускай хаце” сустралі старэйшага даралду, кіраўніку Дзелавага і культурнага комплексу Пасольства Беларусі ў Расіі Васіля Чэрніка. Ганаровы гошць знаёміўся з ходам работ

кі, так і Дома дружбы народаў. Суполка штогод удзельнічае ў святочных імпрэзах у Дзень дружбы народаў (летась адзначаў шосты раз), які заснаваны Урадам вобласці. У 2017-м быў створаны гурт беларускіх песні “Белая Русь” (заснавала і кіруе ім Зоя Ксяндзова) — ён дэбютаваў 25 лістапада на міжнацыянальным гарадскім свяце “Едныя сям’я”. Цяпер гурт удзельнічае ва ўсіх імпрэзах суполкі. У снежні 2018-га выступаў на святочнай імпрэзе з нагоды 3-годдзя суполкі. У 2019, 2020 гадах да Дня абаронцаў Айчыны “Белая Русь” арганізавала і правяла ў Доме дружбы народаў святочныя канцэртны — таксама з удзе-

ВЕЧАРЫНА

Беларуская традыцыя ў Нальчыку

У Фондзе культуры Кабардзіна-Балкарскай Рэспублікі ў чарговы раз прайшла сяброўская вечарына, якую зладзілі тамтэйшыя беларусы

Сістэмнасць у працы — вось тое, што ўласціва шэрагу беларускіх суполак у замежжы, досвед якіх мы імкнемся пашыраць. Не сакрэт: можна стварыць суполку ды ўспамінаць пра яе раз на год, ці і радзей. А вось у календары Кабардзіна-Балкарскага грамадскага руху “За яднанне — «Сябрь»” ёсць традыцыі, даты, якія ім ніяк не абысці. Вось і нядаўна кіраўнік суполкі Павел Сідарук паведаміў нам: у чарговы раз прайшла імпрэза “«Сябрь» збіраюць сяброў”, якую ён з сябрамі, актывістамі руху традыцыйна ладзіць у офісе Фонда культуры КБР. Даслаў і спасылку на публікацыю карэспандэнта РІА “Кабардино-Балкарыя” пра падзею ў інтэрнэце, на прыгожы фотаздымак у Інстаграм — таксама з імпрэзы, якая адбылася 24 студзеня. Так што грамадскі рух — рухаецца, жыве: як у рэальнай прасторы, так і ў віртуальнай.

На пачатку сустрэчы Павел Сідарук анансаваў: будучь у святочнай праграме песні, танцы, гульні не толькі беларускіх, але і прадстаўнікоў іншых славянскіх народаў. Пажадаў гасцям добрага настрою, прыемных уражанняў ды падзякаваў усім, хто прыйшоў на сустрэчу. А сабраліся на яе прадстаўнікі большасці нацыянальна-культурных цэнтраў КБР.

Пачалася імпрэза з уручэння падзячных лістоў выкладчыкам, якія дапамагалі ладзіць штогадовы конкурс “Мы горская песні два крылы...” — ён праходзіў і летась. А ў ходзе вечарыны вядучыя і сябры грамадскай арганізацыі “Пішчы счастья” звярнулі ўвагу грамады на выстаўленні ў зале Фонду карціны і творы докартаўна-прыкладнага мастацтва — гэта выстава прац майстрых рэспублікі. Вялікае ўражанне, напрыклад, выклікаюць лялькі ў нацыянальных касцюмах, зробленыя нальчанкай Верай Місаквай, карціны былой масквічкі Марыі Загорскай.

Далей у праграме гучалі песні, вершы. Выступалі прадстаўнікі розных дыяспар,

вішавалі сяброў з Навагодне-Каляднымі святамі. А напрыканцы сустрэчы пачаліся гульні і танцы, у якіх сябе годна паказаў гурт “Каларыт” — ён дзейнічае пры Кабардзіна-Балкарскім грамадскім руху “За яднанне — «Сябрь»”.

У перапісцы з Паўлам Сідаруком ён выказаў шкадаванне, што і тыраж, і перыядычнасць выхаду газеты “Голас Радзімы” зніжаецца: сёлета выйдзе не 24, а толькі 12 нумароў газеты. Да таго ж кіраўнік суполкі “За яднанне — «Сябрь»” прыводзіць аргументы за тое, каб не знікала з інфаполя менавіта папяроявая газета. Бо суполкам яе можна выкарыстоўваць у працы, наладжванні стэндаў і выстаў, дарыць як сувенір тым, хто працяглае інтарэс да Беларусі, зберагаць цікавыя публікацыі многія гады. У беларускіх суполак замежжа працуюць пераважна тыя, хто засвоіў культуру чытання газет — не кароткіх вітэў у сацсетках. У традыцыйных выданняў

Павел Сідарук і вядучыя вечарыны

ёсць “чытацкія нішы”, дзе яны запатрабаваныя, лічыць Павел Сідарук. А іх сеткавыя, электронныя варыянты попытам не карыстаюцца. Як прыклад прыводзіць газету “Кабардино-Балкарская правда”: у яе разавы друкаваны тыраж — каля трох тысяч экзэмпляраў, а электронную падпіску аформілі не больш за 50 чытачоў.

Іван Іванав

Далёкі бераг Івана Мележа

У прыморскім сяле Пятрушына, што ў Няклінаўскім раёне Растоўскай вобласці, адкрыўся літаратурна-этнаграфічны пакой, прысвечаны беларускаму класіку

Іван Мележ у ваенную пару

12 лютага ў сяле, што на ўзбярэжжы Азоўскага мора, была ўрачыстасць. У Пятрушынскай сельскай бібліятэцы адкрыўся літаратурна-этнаграфічны пакой у гонар Івана Мележа, ён вядомы найперш як аўтар трылогіі “Палеская хроніка”, якую называюць: Палеская Біблія. (Трылогія ўключае раманы “Людзі на балое” (1960), “Подых навальніцы” (1965) — за іх у 1972 годзе Івану Мележу была прысуджана Ленінская прэмія. У 1976-м выйшаў раман “Заві, снежань”, і ў тым жа годзе пісьменнік памёр. У архіве яго засталіся накіды, занатоўкі да раманаў “За асакою бераг” і “Праўда вясны”. — Рэд.)

Літаратурна-этнаграфічны пакой — даніна павагі нястомнаму творцу, вынік намаганняў многіх людзей, адна з добрых спраў арганізатараў міжнароднага праекта “Берега дружбы”. Атмасфера таго рабочага кабінета, у якім працаваў Іван Мележ, узноўлена ў бібліятэцы: ёсць стылізаваны стол, лямпка, друкаваная машынка, прадметы побыту, адзення. Да таго ж у бібліятэцы створаны й музейныя зоны, прысвечаныя эпосе, у якой жыў пісьменнік. Там прадстаўлены копіі рукапісаў, фотаматэрыялы пра жыццё й творчасць Івана Мележа, ягоныя кнігі. Электронныя варыянты экспанатаў падрыхтавалі, накіравалі ў Растоўскую вобласць супрацоўнікі Хойніцкага раённага краязнаўчага музея і Дома-музея Івана Мележа ў аграгарадку Глінішча (Хойніцкі раён).

У часе адкрыцця літаратурна-этнаграфічнага пакоя ў гонар Івана Мележа быў наладжаны тэлемоў з Беларуссцю. У анлайн-сустрэчы ўдзельнічалі пісьменнікі Гомельскага аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі (яны былі ў абласной Універсальнай бібліятэцы імя У.І.Леніна), Бранскай абласной арганізацыі Саюза пісьменнікаў Расіі ды старшыня Саюза пісьменнікаў Украіны Анатолій Міроненка: шматгадовае супраца яднае творцаў трох краін у плыні праекта “Берега дружбы”. У анлайн-размове паўдзельнічалі супрацоўнікі бібліятэкі, прадстаўнікі грамадскасці ды органы ўлады з Растоўскай і Бранскай абласцей Расіі, Гомельскай вобласці Беларусі.

Віншаванні з нагоды адкрыцця літаратурна-этнаграфічнага пакоя накіраваў Дзяніс Цімохін з Растова-на-Доне, кіраўнік тамтэйшага аддзялення Пасольства Беларусі ў Расіі.

Старшыня Гомельскага абласнога аддзялення Саюз пісьменнікаў Беларусі Уладзімір Гаўрыловіч адзначыў, што падзея ўмацовае сяброўства беларусаў і расіян: “Праект з’явіўся невypadкова. Чаго дзясятка гадоў наша пісьменніцкая арганізацыя плённа супрацоўнічае з літаратарамі Няклінаўскага раёна Растоўскай вобласці. Як вынік — у 2017-м Пятрушынскай сельскай бібліятэцы прысвоена імя Івана Мележа, які родам з Гомельшчыны”. Уладзімір Гаўрыловіч нагадаў важны эпізод з біяграфіі Івана Мележа, звязаны з Растовам-на-Доне: менавіта пад тым горам пісьменнік у вайну атрымаў другое, вельмі цяжкае раненне. І галоўны лекар шпітала, ваенны хірург Антонаў дапамог пры аперацыі збярэгчы параненую руку маладому аўтару: іншыя лекарскія настойвалі на ампутацыі.

(У тэксе “Дзесяць знакавых мясцін Івана Мележа” пісьменніца Людміла Рублеўская звяртаецца да тых падзей: “20 чэрвеня 1942 года пад Растовам будуча му класіку асколак авіябомбы раздробіў правае плячо. 3 ліпеня, ужо ў шпіталі ў Есентуках, Мележ запісаў: “Я ранены. Ранены цяжка, у плячо. Далёка ад фронту. Тады, калі, здавалася, быў зусім у бяспецы. Я ледзь не загінуў. У апошні момант я павярнуўся, і гэта мяне выратавала”. 5 ліпеня занатоўвае падрабязнасці: “У Растове мне зрабілі аперацыю. Рабіў яе галоўны ўрач шпітала Антонаў. Спачатку мне збірліся ампутаваць руку, і я згадзіўся. У мяне было зусім разбіта плячо, і баяліся гангрэны. Але Антонаў забараніў рабіць ампутацыю. Ён сказаў, што рука спатрэбіцца, малады хлопеч. Ён сам нагядаў за мной і сам зрабіў аперацыю”. Рука трымалася на сухажаллях, з дапамогай марлевай павязкі. Ды яшчэ кантузія з наступным зніжэннем слыху і зроку...”

У шпіталі ў Растове Мележу трапіўся ў рукі нумар часопіса “Новый мир”, з заключнай часткай “Ціхага Дона”. Гэты раман будзе ездзіць з ім у валіцы вельмі доўга. Раненне пад Растовам змяніла ўсё жыццё... Менавіта ў шпіталі Мележ пачаў пісаць апавяданні — левай рукой. “24 жніўня... пішу. Апавяданне! Проста гару ад хвалевання. Нават руку тузае боль. Але я спыняюся толькі на хвіліну. І далей. Здаецца, будзе шпосціць вельмі добрае! Ва ўсіх разо я гару, як у палюмі. Як у ліхаманцы, галава, сэрца, увесь! Што ж выйдзе з гэтага?”

І шчы адзін паўнейшы запіс: “І так, хвала Богу, што жыву. Мае равеснікі ў зямлі даўно. Тыя, з кім я першы дні вайны сустраў... Мог і я даўно ў зямлі быць. Станіла мяне выратавала. Не захіснуўся б за яе — усё, не было б тагога пісьменніка — Івана Мележа. Ды

і доктару дзякуй, што руку правую не адняў. Колькі рука тая пяром павадзіла, колькі напісала! А ў доктароў ва ўсіх перакананне было — адняць руку трэба. І толькі адзін доктар не згадзіўся з усімі, не даў адняць руку. І ён перамог. Другі раз я і пра літаратараў так думаю: трэба камусьці не згаджацца з усімі, ісці насуперак. І здарасца, той якраз і перамае, хто ідзе не так, як усё...”

З натак вынікае: на Растоўскай зямлі пачаў прабівацца ў свет — апавяданнямі — пісьменніцкі талент Івана Мележа. Да таго ж і ягоная смелая пазіцыя “трэба камусьці не згаджацца з усімі, ісці насуперак” — з часу цяжкага ранення пачала ўмацоўвацца, рабіцца жыццёвым крыдам працаўтага палешука. Па сутнасці, праз раненне, пакуты, страты сяброў, праз асэнсаванне хісткасці жыцця ды ягонай каштоўнасці абуджаўся магутны талент, распраўляўся ў штодзённай працы са словам нязломны дух творцы. І ў той жа час ёсць у дзёніках Івана Мележа такі запіс: “Мяне як пісьменніка больш за ўсё сфарміравала іменная гэтае жыццё: Глінішча, Алексіцы, Хойнікі, — вясковая, калгасная жыццё, камсамольскае жыццё, школьнае жыццё”. Фарміравала Палесце, абудзіла да пісьменніцкай працы — вайна. — Рэд.)

Уладзімір Гаўрыловіч канстатаваў, што цікаваць да творчасці класіка ў расійскім рэгіёне расце. У бібліятэцы, якая носіць імя Івана Мележа, праводзяцца

Бібліятэка у Пятрушыне звязана сяброўскім тэлемоў з Беларуссцю ды Украінай

канферэнцыі, творчыя сустрэчы, у тым ліку з гомельскімі аўтарамі. Вось таму і было прынята разраўне працягнуць папулярнасьцю творчасці беларускага пісьменніка ды адкрыць да яго 100-годдзя літаратурна-этнаграфічны пакой.

У часе анлайн-зносін партнёры разважалі, як далей пашыраць кантакты ў галіне культуры, літаратуры. Згадваліся важныя супольныя праекты-фестывалі “Славянские литературные дожинки”, “Берега дружбы”, “На зямлі Кірылы Тураўскага”. Гаварылі і пра тое, як важна захаваць гістарычную памяць, праўду пра падзеі Вялікай Айчыннай вайны. Як адзначалі ўдзельнікі тэлемоў, б шэя народы, жыўчы раней у вельзнай краіне, разам пера-

маглі фашызм, а сёння, на жаль, вымушаны разам абараняць агульную Перамогу. Прыкладаць намаганні, каб не дапусціць захадаў “нашых заходніх партнёраў” перапісаць векапомныя падзеі ваводзе сваіх шаблонаў.

малоджы” гэтай жа арганізацыі ўшанаваны Сяргей Абрамаў — начальнік упраўлення па справах моладзі аддзела культуры адміністрацыі Няклінаўскага раёна.

Сакратар мясцовай Нацыянальна-культурнай аўтаноміі

Фотаграф — БАННОВ В.С.

Урачыстае разраўне чырвонай стужкі

У часе імпрэзы літаратурнай прэміі імя Кірылы Тураўскага, медалём у гонар беларускага ды агульнаславянскага асветніка ўшанаваны Няклінаўскі раён, Новабессяргенеўскае сельскае паселішча ды міжпасял-

“Беларусы Неклиновского раёна” Ірына Север у часе ўрачыстай імпрэзы ў Пятрушынскай сельскай бібліятэцы выказала вялікую ўдзячнасць Рэспубліканскаму центру нацыянальных культур (РЦНК, Мінск), яго дырэктары Вользе Антоненчы — за атрыманні з Беларусі нацыянальных касцюмаў. Спадарыня Ірына падзякавала таксама кіраўніцы Беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Нёман” Людміле Дзёмінай (Тальяні) ды народнаму вакальнаму ансамблю песні “Купалінка” (ім таксама Людміла кіруе) за сяброўскую падтрымку.

Напрыканцы імпрэзы гомельскія паэты Наталія Шамятова, Міхал Болсун, Лідзія Долбікава, перакладчыкі Вольга Раўчэнка, Ірына і Леанід Север з Няклінаўскага раёна, бранскай паэты Уладзімір Сарочкін, Людміла Ашка, Віктар Валодзін ды іншыя расказвалі пра свае творчыя планы. Выказвалі надзею на чарговыя сустрэчы ў плыні сумесных літаратурных праектаў.

Леанід Север, старшыня праўлення суполкі “Белорусы Неклиновского района”, сябар Вышэйшага творчага савета Саюза пісьменнікаў Расіі, сябар Саюза пісьменнікаў Беларусі, сакратар Міжнароднага Саюза пісьменнікаў і майстроў мастацтваў па Паўднёвай федэральнай акрузе Расіі

Ад рэдакцыі. Прадаўжаецца прыём заявак на ўдзел у VI Міжнародным маладзёжным фестывалі-конкурсе паэзіі ды паэтычных перакладаў “Берега дружбы”: да 15 сакавіка. Мы плануем расказаць пра Леаніда Севера, ягоныя дачыненні з Беларуссцю (у Гомелі жыў, заканчваў школу, працаваў на Гомельскім радыёзаводе), справы заснаванай ім суполкі “Белорусы Неклиновского района”, творчыя праекты, якія спрыяюць міжнароднай супрацы літаратараў.

Андрэй Ганчароў

Клеткі для здароўя

У Інстытуце біяфізікі і клетачнай інжынерыі НАН Беларусі ўмеюць пры дапамозе клетачных тэхналогій лячыць розныя захворванні

Гэтыя тэхналогіі ў медыцыне параўнальна новыя, набылі папулярнасць у Беларусі ў 2000-х гадах. Спачатку былі фундаментальныя даследаванні, адладжваліся і тэхналогіі атрымання біямедыцынскага клетачнага прадукта. Пазней пачаліся і адпаведныя клінічныя выпрабаванні. А нядаўна ў нас пачалі лячыць з дапамогай клетак розныя захворванні. Прычым лідар у гэтай справе ў сістэме Нацыянальнай акадэміі навук — Інстытут біяфізікі і клетачнай інжынерыі. Там даследуюць біямедыцынскія клетачныя прадукты, вырабляюць іх, выпрабавуюць, зберагаюць пры нізкіх тэмпературах і выкарыстоўваюць. Інавацыйныя метады клетачнай тэрапіі прымяняюцца цяпер у амбулаторных умовах: з 2014 года ў Інстытуце функцыянуе аддзяленне клетачнай тэрапіі.

Больш падрабязна пра тое расказвае дырэктар Інстытута Андрэй Ганчароў.

— Андрэй Яўгенавіч, як лічыце: чаму пацыенты з-за мяжы едуць лячыцца менавіта да вас?

— У нас у параўнанні з медыцынамі ў іншых краінах вельмі нізкія кошты на паслугі з выкарыстаннем клетачных тэхналогій. Напрыклад, лячэнне ствалавымі клеткамі каштуе ўсяго каля 6,5 тысяч беларускіх рублёў (каля 2,5 тысяч долараў) для замежнікаў і каля 4 тысяч — для беларусаў. Але якасць лячэння такая ж: дэндрытычныя і ствалавыя клеткі мы рыхтуем па агульных міжнародных стандартах. У 2019-м лячэнне ў нас атрымалі больш за 100 пацыентаў, летась — 76, з іх замежнікаў — каля 10.

— Стварэнне біямедыцынскага клетачнага прадукта, як я разумею, працаёмкі працэс. Маніпуляцыі з клеткамі праводзяцца ўручную. Ці ёсць у вас для таго спецыялісты і ўмовы?

— Атрыманне біямедыцынскага клетачнага прадукта мы даяраем толькі высокакваліфікаваным спецыялістам, многія з іх гэтуму нямаюць вучыліся. Такіх спецыялістаў па Беларусі каля 30. І толькі ў Інстытуце біяфізікі і клетачнай інжынерыі іх больш за 10. Прычым нашым спецыялістам належыць аўтарства вялікай колькасці інструкцый па тым, як прымяняць розныя метады лячэння клеткамі ў Беларусі. Нам за гонар, што з 8 біямедыцынскіх клетачных прадуктаў, зарэгістраваных у нашай краіне, 4 створаны нашымі супрацоўнікамі. Маніпуляцыі з клеткамі праводзяцца ў

спецыяльных умовах: палкам ізаляваныя пакоі, з асаблівымі сістэмамі вентыляцыі, асептычнымі ўмовамі, адпаведным абсталяваннем.

— Якія даследаванні праводзіліся раней ды праводзяцца цяпер у Інстытуце? На лячэнне якіх захворванняў яны скіраваныя?

— З самага пачатку да 2018 года даследаванні нашы былі скіраваны на лячэнне цяжкіх захворванняў і толькі ў стацыянарах. Апошнім часам распрацоўваем пераважна метады, якія можам укараніць у сваім амбулаторным аддзяленні. Так зручна: бо не траіць часу на тое, каб з кімсьці дамаўляцца. Ды і гарантыя таго, што нашы навуковыя распрацоўкі будуць абавязкова

лечым пацыентаў з захворваннямі суставаў, рагавіцы вачэй, перыядантыту зубоў.

Для лячэння анказахворванняў, якія мы праводзім ужо доўгі час, выкарыстоўваюцца дэндрытычныя клеткі, здольныя стымуляваць імунітэт супраць пэўнага антыгена.

— Дзе праводзяцца клінічныя выпрабаванні?

— Хоць наш Інстытут знаходзіцца ў сістэме НАН, але ж мы актыўна супрацоўнічаем з устаноўмі Міністэрства аховы здароўя. Сумесна праводзім 6 клінічных выпрабаванняў біямедыцынскіх клетачных прадуктаў. Дарчы, пад час іх пацыенты могуць бясплатна паспрабаваць уздзеянне клетачных тэхналогій на арганізм. Але

жыць працягласць іх жыцця. Прымаем пацыентаў ужо з вынікамі меддаследаванняў. Большасць замежнікаў прысылаюць свае дадзеныя па электроннай пошце або агучваюць іх па аўдыёсувязі. Затым ім трэба прыхаць да нас, каб атрымаць кансультацыю. Нашы спецыялісты робяць заключэнне аб мэтазгоднасці лячэння, глядзяць, ці могуць чалавеку дапамагчы. І толькі пасля таго запрашаюць яго на лячэнне.

— Атрымліваецца, што часта да вас звяртаюцца, калі хвороба ўжо запушчана? Чаму так?

— Што да беларусаў, то яны кепска інфармаваныя аб тым, што ў нашай краіне

выкарыстоўваецца на нашай базе, ніколі і нідзе не забаранялася. Гэта была такая хваля забаронаў у замежных краінах наконнт эмбрыянальных ствалавых клетак, атрыманых з эмбрыёна. Гэта ж і зразумела. Такія клеткі сапраўды прадстаўляюць сабой вялікую небяспеку. Яны не выкарыстоўваюцца ў медыцыне. А вось мезенхімальныя ствалавыя клеткі поўнасцю бяспечныя. Лячэнне заснаванае на трансплантацыі біямедыцынскага клетачнага прадукта. Апошні атрымліваюць з уласных ствалавых клетак чалавека. Яны здбываюцца з коснага мозгу, глушчай тканкі ды нохальнага высцілення пацыента.

— Як вы ставіцеся да выкарыстання ствалавых клетак у касметалогіі?

— Мы не выкарыстоўваем ствалавыя клеткі ў касметалогіі. Я асабіста скептычна стаўлюся да магчымасці станючых вынікаў такога лячэння. Для таго ж няма і навуковых падстаў. Гэта хутчэй пагоня за хуткім заробкам і нішто іншае. У той жа час у касметалогіі можна з поспехам выкарыстоўваць фібрабласти, і мы плануем хутка пачаць такое лячэнне. Усе нашы метады лячэння апрабаваны на базе

У лабараторыі імуналогіі ды клетачнай біяфізікі

ўкаранення, павышаецца.

Да ўсяго апошнім часам пераклічыліся мы на лячэнне захворванняў, звязаных з залішняй імуннай рэакцыяй арганізма. Ствалавыя клеткі здольныя падаўляць залішні імунітэт. Іх мы выкарыстоўваем у лячэнні аўтаімунных захворванняў гэтага метада лячэння нядаўна прайшлі на базе Мінскага ННЦ хірургіі, транспланталогіі ды гематалогіі. Міністэрства аховы здароўя зацвердзіла інструкцыю па яго прымяненні. На падставе справаздачы аб клінічных даследаваннях яно бярэ на сябе адказнасць сцвярджаць, што метады лячэння клеткамі сістэмнай чырвонай ваўчанкай эфектыўны і бяспечны. Хутка мы прыступім да клінічных выпрабаванняў метадаў лячэння бесплоддзя, нетрымання мачы пасля простэктаміі, міжтканкавых пнеўманій. Нядаўна ўкаранілі метады лячэння рака падстраўнікавай залозы, мачовага пухіра, хранічных перыядантытаў. Мы

потым, калі жадаюць, трэба будзе ўжо атрымаць лячэнне клеткамі на платнай аснове, і менавіта ў нашым Інстытуце. Бо платныя паслугі з выкарыстаннем клетачных тэхналогій нідзе ў Беларусі не аказваюцца — хіба што ў нас.

— Але ж вы, чула, берацеся лячыць не ўсіх пацыентаў, у адрозненне ад некаторых замежных клінік. Чаму так?

— Часцей да нас звяртаюцца па дапамогу, калі ўсе іншыя метады лячэння перапрабаваныя, а стан здароўя не паляпшаецца. Мы не бяромся лячыць пацыентаў з запушчанымі захворваннямі, бо наўрад ці зможам ім дапамагчы. На наш погляд, лячэнне павінна быць накіраванае ў першую чаргу на папярэджанне рэцывідаў захворванняў. Таму вымушаны адмаўляцца, мабыць, палове пацыентаў, якія да нас звяртаюцца. Але гэта не значыць, што мы не бяромся за цяжкія захворванні! Каля 65 працэнтаў нашых пацыентаў — гэта хворыя на рак на рознай стадыі. І ў многіх выпадках нам удаецца падоў-

аказваюцца паслугі з выкарыстаннем клетачных тэхналогій. Ды і лячэнне клеткамі пакуль многія ўспрымаюць насяржожана. Замежнікі ўжо чулі, што такія метады, у сукупнасці з традыцыйнымі, даюць станоўчы вынік. Таму мэтанакіравана шукаюць тых, хто аказвае гэтыя паслугі на спецыяльных міжнародных рэсурсах. Там знаходзяць і нас. Мы зарэгістраваны на розных парталах, дзе размяшчаецца інфармацыя пра клінічныя даследаванні, а мэтанакіравана рэкламай мы не займаемся.

— Ці праўда, што часам лячэнне клеткамі не тое, што вы дапамагала, але ж аказвалася шкодным, а таму недзе і забаранялася?

— Лячэнне мезенхімальнымі ствалавымі клеткамі, якое

клінік. Інструкцыі па іх прымяненні зацверджаны Міністэрствам аховы здароўя.

— На сённяшні дзень ваш Інстытут адзіны ў Беларусі аказвае паслугі з выкарыстаннем клетачных тэхналогій. Ці не супраць вы канкурэнтаў?

— Я лічу, што клетачныя тэхналогіі ў нашай краіне трэба пашыраць. Набыць патрэбнае абсталяванне можна. Больш складана падрыхтаваць спецыялістаў высокага ўзроўню, якія маглі б працаваць з клетачным матэрыялам. Непасрэдна ва ўстановах вышэйшай адукацыі Беларусі такіх спецыялістаў пакуль не рыхтуюць. А мы не супраць падзяліцца сваім досведам з іншымі.

Ганна Лагун
Фота з архіва
Андрэя Ганчарова

Дзякуй вялікі, Наталля Пятроўна!

Каб жыла й развіталася мова, не трэба гучных слоў — патрэбныя дабрыня, чуласць, душэўнасць

З чаго пачынаецца беларуская мова? У нашым часе, нашых умовах найперш — з добрых настаўнікаў. Пра такую шчасліваю настаўніцу ды яе ўдзячнага вучня й хочацца расказаць.

Працуе ў 35-й мінскай гімназіі “настаўніца ад Бога”: Наталля Пятроўна Лойка. Пра тое, што ўлюбiла яна хлопчыка Юру ў беларускую мову, казала неяк яго маці. Пэўна, сама “ў мове” ад нараджэння? Але ж не! Бацька яе, Пётр Адамавіч, родавыя карані меў з-пад Зэльвы, Дзераўной — з Гродзеншчыны, быў аўтаслесарам і майстарам залатыя рукі. Мама, Клаўдзія Аляксандраўна — з Гомельшчыны, з Добруша, кухаркай працавала. Жывучы ў Дражні — рабо-

казала: “Наташа, я вельмі хачу, каб ты стала настаўніцай і прадоўжыла маю справу”. Так і сталася. Цяпер яе ўжо няма, і я эстафету мовы нясу. А з нашага класа ніхто ў філолагі больш не пайшоў”.

Добрыя настаўнікі роднай мовы — рэдкі, эксклюзіўны прадукт па сённяшнім часе... Наталля Пятроўна, закончыўшы філфак БДУ ў 1999-м, стала выкладчыцай беларускай мовы і літаратуры. Гадзі паўтары, пакуль сын падрастаў, была ў ягоным дзіцячым садку выхавальніцай. Потым прыйшла ў 35-ю гімназію, што на вуліцы Кіжаватава, працуе там амаль 20 гадоў. Сыны Мікіта і Арцём добра ведаюць мову, да таго ж і французскую — паглыблена

У гімназічным музеі “Спадчына”

класы, вяду іх. А пра клас і Юру мяне папярэдзілі: ён сябе ўжо добра зарэкамендаваў раней”. Знаёмства з “папаўненнем” яна звычайна пачынае з размовы “пра нашы карані”, гаварыць пачынае па-беларуску. “А яны прыходзяць — і ніхто не размаўляе на мове. Практычна не ведаюць яе. Некаторыя, бывала, пачыналі крычаць: “Наталля Петровна, разгаварывайце с намі па-рускі! С намі всегда говорили на русском языке! Мы ничего не понимаем! У нас белорусский был — на русском языке!”. А так на самой справе ж і ёсць! І што мне рабіць з вамі, дзетка! На што абAPERЦІЯ? Што прадаўжаць? За якую нітачку пацягнуць, каб клубочак генетычнай моўнай памяці раскруціцца? З такім настроем і 5-Г з Юрам чакала”.

Дзеці прыйшлі, “паселі, вушкі атапырылі” ды ўважліва слухалі, лавілі кожнае слова. “І тут Юрый мой правіўся. Пачаў паддымаць ручку, адказваць на пытанні. Дапаўняць мой тэкст сваімі прыкладамі. Са мной гутарку пачаў вясці, у дыялог уступаць. І я ім зацікавілася. А калі ўрок заканчваўся, то вялікай нечаканасцю для мяне было, што ён расплакаўся. Рэальна слёзы былі на вачах! Падышоў,

развёў ручкі ды з горыччу так, усхвалявана: “Ну чаму ўжо добра зарэкамендаваў раней?”. На ўсё жыццё тое імгненне запомніла. Мяне тыя словы вельмі ўзрушылі, сцешыла: “Юрочка, ну што ж паробіш... Але ж мы цяпер часта будзем бачыцца!” На адным гадзінні ўсё прайшло. У яго такія шчырыя эмоцыі былі!”

Вось так чулівы, адкрыты, моцна паглыблены ўжо на той час у матэматыку ды інфармацыйныя тэхналогіі п’яцікласнік Юра Бязручка ўлюбiўся ў родную мову — аднойчы і, відаць, назаўсёды. “Кожны ўрок бегаў ж і ёсць! І што мне рабіць з вамі, дзетка! На што абAPERЦІЯ? Што прадаўжаць? За якую нітачку пацягнуць, каб клубочак генетычнай моўнай памяці раскруціцца? З такім настроем і 5-Г з Юрам чакала”.

Наталля Пятроўна з Юрам — сябры

чы, Заводскі раён Мінска — дачка ў спадчыну ад бацькоў беларускую мову не пераняла. З аўтамабілем цяпер абходзіцца ўмее, і выдатна гатуе, а любоў да мовы прывіла ёй Валянціна Нарбутовіч — у 62-й школе: “З пятага класа ў нас была настаўніцай. І з таго часу я імкнулася стаць “як Валянціна Апанасаўна”. Бо яна, як кажуць, проста “запальвала” на ўроках. Мы былі ад яе ў захапленні! У мяне з ёй амаль роднасныя стасункі склаліся. У 9-м, памятаю,

вывучалі ў 74-й гімназіі: “Настаўніцы былі вельмі добрыя: Галіна Антонаўна Шабан, Мая Францаўна Ляўковіч... Старэйшы цяпер на 6-м курсе медуніверсітэта, маладшы — у Музычным каледжы імя Глінкі. Цудоўна грае на гітары: на міжнародным, як кажуць, узроўні”.

На такім жыццёвым “фонне” й папшасціла Наталлі Пятроўне сустрэць свайго ўдзячнага вучня: Юра Бязручка прыйшоў да яе ў 2019-м. “Бяру ў верасні новыя пятыя

рыхтаваным настаўнік, каб на роўных з ім зносіцца. Што-раз урок у нас — жывы, нібы кардыяграма: уверх — уніз. Юра можа любую тэму цікава прадставіць. І сам пры тым захапляецца, іншых за сабою вядзе”.

А ў гімназіі створаны ўсе ўмовы, каб таленты юныя паўней раскрыліся. Да Дня роднай мовы, скажам, ладзіцца штотраза “Філагічны тыдзень”. Дзейнічае літаратурны клуб “Спадчына”, прычым далёка за межы гімназіі выходзіць ягоныя творчыя праекты. Гімназісты ўдзельнічаюць у шэрагу конкурсаў, алімпіяд, нават у міжнародных вучнёўскіх навукова-практычных канферэнцыях. Сёлета і Юра Бязручка, выхаванец Наталлі Пятроўны, упершыню й паспяхова паўдзельнічаў у гарадской інтэрнэт-алімпіядзе па беларускай мове: атрымаў дыплом 1-й ступені. Цудоўна піша сачыненні (выбірае маральна-этычныя тэмы), удзельнічае ў дабрачынных акцыях (дапамога дзецінам-сіротам). А нядаўна склаў жаласлівую казку пра бедную птушачку, што ледзь не загінула ўзімку, са шчаслівым канцом — дзеці плакалі. Нейка настаўніца запытала: чаму ёсць у яго такая цяга да мовы, літаратуры, павяжлівае да іх стаўленне? І Юра прывідаў, што гэта настаўніца яго ўсім зацікавіла. Да таго ж яму вельмі прыемна, што не абмяжоўваецца Наталля Пятроўна падручнікамі, здольная цікава выкладзіць матэрыял ды раскажаць і па-за праграмай шмат чаго цікавага.

І гэта спраўды так! Зрэшты, пра дзейнасць школьнага музея “Спадчына” ды аднайменнага Літаратурнага клуба (імя кіруе Наталля Лойка), пра яе плённыя стасункі з калегамі з Вільнюскай беларускай гімназіі імя Франціска Скарыны — раскажам іншым разам.

Іван Ждановіч

СЯБРОЎСКІ ФАРМАТ

Анлайн-сустрэча з паэтам

Цікавую імпрэзу зладзілі актывісты нарваскай суполкі “Сябры” ў Дзень роднай мовы — з удзелам паэта Канстанціна Цыбульскага

Хоць каранцінныя абмежаванні ўносяць карэктывы ў дзейнасць беларускіх суполак замежжа, ды актывісты таварыства “Сябры” здолелі адзначыць Дзень роднай мовы разам з сябрамі. Напярэдадні мы расказалі ўсім запрашэнне на творчую сустрэчу з Канстанцінам Цыбульскім. Імпрэзу зладзілі на платформе Zoom апоўдні 21 лютага.

Канстанцін Цыбульскі — наш сябар. Песні на яго вершы вядомыя, ёсць у рэпертуары гуртоў “Песняры”, “Сябры”, “Бяседа”, “Пліса”, спевакоў. Помніцца, душэўна гучала песня “Зорачка” ў Нарве 6 ліпеня 2019-га, калі ў гасцяў у нас быў ансамбль “Пліса”. І мы, захопленыя творам, зладзілі кантакт з аўтарам верша. Ён прыемна ўспрыняў прапанову аб супрацы, восенню ў Мінску мы сустрэліся. У маі 2020-га планавалі сустрэцца і ў Нарве, ды перашкодзіў кавід. Сёлета, спадзяемся, зладзім яго творчую вечарыну на сцэне ДК “Ругодзі”.

У Zoom-імпрэзе паўдзельнічалі актывісты суполкі “Сябры”, падключылася больш за 30 гасцей з эстонскіх беларускіх таварыстваў (Йыхві, Тарту, Пярну), беларусы з латвійскіх Даўгаўпілса і Рыгі, расійскія Масквы і Сургута, украінскага Чарнігава, іспанскага Мадрыда, іарданскага Амана. Вось яна, творчасць без межаў! Канстанцін Цыбульскі раскажаў пра сваё жыццё ў пазі, чытаў вершы, песні спяваў ды адказаў на пытанні. Вітаў імпрэзу і Аляксей Зубко, першы сакратар Амбулсады Беларусі ў

Эстоніі. Прыемным сюрпрызам для спадара Канстанціна стала тое, што адзін з ягоных вершаў перакладзены на эстонскую

мову — тое зрабіла ліцэістка Дарына Дмітрыва, таксама ўдзельніца Zoom-імпрэзы.

Пашырэнне ў свеце роднай культуры, у тым ліку й праз такія сустрэчы, — адзін з важных кірункаў дзейнасці суполкі “Сябры”. Мы лічым, што важна беларусам, дзе б ні жылі, заставацца патрыётамі Бацькаўшчыны. Пра тое, дарчыя, нагадвае і Канстанцін Цыбульскі ў вядомым “Сказе пра ката” <https://www.facebook.com/syabrynarva/posts/2568625666785682> “У заморскіх рэстаранах/ Шыкуе блазната.../ А я люблю Айчыну/ Вучуся у ката”.

Віктар Байкачоў, г. Нарва

2021: Год народнага адзінства

